

Vi ble flyktninger

De voksne snakket stadig om Tyskland og Hitler. Flere mente at vi var et nøytralt land. Vi var trygge for ikke å komme med i krigen. Andre sa at Tyskland var interessert i den lange kysten vår. Vi barna fryktet krigen. Ved hver anledning jeg kunne lytte til hva de voksne snakket om, var jeg nesten bestandig tilstede. Nyhetene i radioen handlet nesten bare om krigen i Europa.

9. april 1940 fikk vi svaret.

Nå gikk det mot vår og solen fikk bedre tak. Bar bakke var det ennå ikke. Det var bare flekker her og der hvor snøen var helt borte.

Veien til skolen var lang. Etter en varm dag tinet isen og snøen, og vi måtte gå i is- og snøslaps. Halve veien var det ikke kjørt snøplog. Der var snøen tråkket ned eller kjørt ned av sleder og hestetråkk og ble til is. Denne isen var nå i full oppløsning. Vi måtte av og til gå på jordet eller på høye veikanter for å komme frem til skolen. Fra Furulund til skolen var det brøytet hele vinteren. Her var det mye lettere å komme frem. Jeg bodde på Haugen. Vi gikk forbi Rustad, opp Rustad-kleiva, forbi noen gårder og til Homstvedt skole.

Etter første time, hadde vi friminutt. Da fikk vi øye på 4-5 store, svarte fly som krinset over Høytorp fort. De ble borte og kom igjen. Vi skjønnte ikke hva det kunne være. men det var jo spennende, for slike fly hadde vi ikke sett før. Skolestyrer Sandem kom ut og stod på trappen. Han sa at vi var i krig med Tyskland. Vi måtte ta med skolesekkene og gå hjem med en gang. Jeg gikk og jeg løp så fort jeg kunne. Redd var jeg også. for krig hørtes farlig ut.

Da jeg kom hjem, var det mange som drøftet vår stilling. Vi hadde jo festningen som sikkert kom til å gjøre motstand. Denne drøftelsen ble snart avklart, for lensmannen kom opp i gårdstunet vårt. Han sa at det ville bli krig, og vi måtte rømme herfra senest i morgen tidlig, 10. april .

Mor pakket sammen klær, mat og nødvendige saker og ting som vi trengte til det daglige Vi kjørte med hester. Vi hadde to hester, og begge måtte være med, sa far. Vi fikk bruk for begge hestene, da naboen Kristian Haga og hans fire barn kom med på rømmen.

På veien oppover til Hærland var det trafikk, noen syklet, noen gikk, noen kjørte hest som vi, og andre kjørte bil eller klamret seg fast til planet på lastebiler. Alle var redd for krigen og ville finne seg et trygt sted for seg og sine. De reiste gjerne til slekt, venner og kjente Vi reiste til bestemor og bestefar på Herland. Der ble vi godt mottatt Det ble ikke noen flere enn vårt følge, så vi hadde etter forholdene god plass. Gården Herland ligger høyt, og vi kunne se toppen på Høytorp fort.

Far og Kristian reiste hjem til kveldstellet med dyra. Da de kom til Ramstadkrysset, stod det en bil og brant Det var en svær flamme midt i veien, fortalte de. For å komme hjem til Haugen, måtte de ta veien forbi Homstvedtgårdene, ned Rustad-kleiva. forbi Rustad og hjem. Alt var stille og rolig, og dyra fikk sitt stell som vanlig Arnt Karlsen, tjenestegutten hos Soli på Rustad, kom til far og tok på seg dyrestellet mens vi var borte. De regnet med at det ikke kunne gå så lenge før vi var hjemme igjen. Noe som også viste seg å være riktig. Arnt skulle være hjemme på Rustad og stelle dyra der. Han skulle også få tid til dyra på Haugen, og dessuten var han ikke noe redd for tyskerne, hadde han sagt. Han visste ikke at tyskerne tok oppstilling i åsen mellom Haugen og fortet. De hadde utsikt mot fortet. Bak fronten var det oversikt over riksveien, Haugen og Rustad.

Fra Herland kunne vi se fortet og kanonene som festningen brukte mot tyskerne. De skaut mot Askim - mange skudd. Vi så ild flommet ut fra kanonløpet. Jeg husker vi telte fra vi så flammen til vi hørte drønnet fra kanonene. På denne måten lærte vi at lyset gikk fortere enn lyden.

Norske offiserer kom til Herland og la beslag på husa. Vi måtte flykte videre innover mot Solberg. Vi endte på Lind hos Anton. Han var ungkar med stort hus. Her ble det mange. Det var ikke bare vi på Herland, men naboene til den beslaglagte gården måtte også flykte. De kom alle til Lind. Det ble riktig folksomt hos Anton.

Vi lå på gulvet i første og annen etasje, ja, over hele den store bygningen var det folk. Hvor mange vi var, vet jeg ikke. Hvert måltid var vanskelig. Det var ikke plass ved bordene. Det satt folk over alt. Vi tok oss til rette, hver familie hver for seg. Mat var det nok av. Vi fikk grøt, mye melk, fløte, egg, brød, middagsmat og annet .

Bestemor og bestefar, Hilda og Karl B. Herland, tok imot oss med åpne armer.

Tyskerne kom til Mysen 13. april. Den dagen skulle Arnt gå over jordet og hjem til Haugen for å ta morgenstellet. Da hørte han at krigen med fortet var i gang, og plutselig suste kulene rundt hodet på Arnt, og mange kuler slo ned ved beina

hans. Arnt løp i sikksakk, og skiftet på retningen så godt han kunne, og kom seg uskadd inn i kjelleren under bryggerhuset hjemme Her satt han hele dagen til skytingen var over. Han hadde nok skiftet mening om redsel for tyskerne. Arnt kom seg hel ned i fjøset, stelte for dyra som fikk mat, og kuene ble i tillegg melket.

Vi var mange barn som lekte ute. Vinteren hadde sluppet taket her på Lind. Noen snøfonner var det, men vi fant frem til bare områder på tunet. Vi hoppet fra dotaket og ned i en snøfonn, noe Anton straks nedla protest på, og han la ned et forbud mot denne form for aktivitet. Vi var lydige og lekte som vi hadde lært før; jentene hoppet paradiset og kastet ball. Vi guttene kastet på stikka med flate steiner som vi fant i veien. Penger hadde vi jo ikke. Det var en stor gårdsplass, så det var plass til å vippe pinne, kaste håndball, slå på ball og sparke fotball (som oftest med en fille-tull. Noen av de voksne var også med på leken Det gledet oss barna og ga leken et enda større innhold.

Det kom ikke soldater og /eller krigsutstyr til Herland. Vi kunne vært spart for å dra videre, og ikke minst Anton som tok imot flyktningene.

Det kom en norsk soldat til Lind. Vi så ham, og vi løp ham i møte for å høre nytt. Nei, han visste ikke annet enn at Den Norske Hær var på vei til Sverige.

Han kunne fortelle at det var lange kolonner av soldater, hester og biler på vei østover.

Han forklarte at han hadde rømt fra sitt kompani for å unngå å bli tatt til fange av tyskerne, og han ville bare høre om han kunne få sivile klær.

Anton fant frem noen gamle klær til rømlingen, men uniformen brant Anton opp for sikkerhets skyld. Den 14. april fikk vi høre at kampene var over.

Tyskerne hadde tatt festningen, og krigen var slutt i vårt område. Vi var glade for å kunne reise hjem den 15. april. - Mest gladest var nok Anton ...

Karl Ole Engen

Vi ønsker oss flere individuelle beretninger om krigsutbruddet i 1940. Disse minnene forsvinner snart med oss som er så gamle at vi opplevde 1940. Så skriv ned dine minner og del dem med oss!